

Magyarok és cigányok

A Magyarországon élő nemzetiségek közül kétségtelenül a cigányok alkotják ma a legjelentősebb népcsoportot. Ezt nemcsak lélekszámuk, jelenlétük, összetársadalmi folyamatokra gyakorolt hatásuk, mondhatni belpolitikai súlyuk igazolja, hanem az az össz-európai érdeklődés is, ami a romák helyzetének rendezését új megvilágításba helyezte. *Simon Zoltán* tanulmányából (is) tudhatjuk, hogy *Tarja Halonen* finn köztársasági elnök az Európa Tanács közgyűlése előtt a romákat egyenesen „pán-európai kisebbségnek” titulálta – miközben továbbra is érzékeny témát jelent az őket érintő statisztikai adatgyűjtés, a társadalomba való integráció és az asszimiláció kapcsolata, a kétoldalú (roma–nem roma) felelősség elve és a migráció–menekültkérdés jelenségének megítélése. *Békési Ágnes* a magyarországi cigányok „elit” rétege, a muzsikusként ismert cigányok körében végzett érdekes megfigyeléseket hozó szociológiai vizsgálatot: az interjúalanyok – általában sikeres emberek – a „cigány” jelző elhagyását kérték a kérdezőbiztosoktól, s náluk jelentkezik legerőteljesebben az „egyszerre magyarnak és cigánynak lenni” nehéz szerepvállalása. *Pik Katalin* annak okait vizsgálja, hogy a roma gyerekek miért teljesítenek sokkal gyengébben az iskolában, mint nem cigány társaik. Felmérése szerint ennek fontos oka az óvodai távollét, illetve a cigány gyerekek nem megfelelő iskolai előkészítése. A galántai és cseszneki Esterházy-uradalmon élő XVII–XVIII. századi cigányok történetét dolgozza fel *Nádasi Edit*. Az itt élő romákat földesuruk nem kényszerítette életmódjuk megváltoztatására, s helyzetük nem tartalmazott igazságtalanságot a magyar jobbágyokéhoz képest. A korabeli források alapján mutatja ki, hogy a cigányság helyzetének romlását a polgárosodás hozta magával: ekkor növekedett a szakadék a cigány és nem cigány népesség életmódja, életszínvonala és képzettsége között. Egy, a minden magyarországi kisebbséget érintő fontos történelmi eseményt idéz fel *Katus László*: az 1949. évi nemzetgyűlési határozat létrejöttének körülményeit és politikai jelentőségét. A Szegedre szorult Szemere-kormány a szabadságharc végóráiban juttatta kifejezésre e határozatával, hogy a magyar állam a nemzetiségi kérdés rendezését tekinti politikája egyik sarkalatos feladatának. A jogszabály gyakorlati hatását már nem tudta kifejteni az események menetére, ám kijelölte az utat a későbbi törvényhozás és politika számára.

Budapest, 2002. március 25.

Cholnoky Győző